

Izhaja 15. vsacega
mesca navadno na $\frac{1}{2}$ poli.

UMENTI

Velja s poštnino vred
en goldinar za celo leto.

G O S P O D A R.

Pisarnica

List

Vredništvo:

in čuvaj c. k. kmet. družbe:
v mestni hiši (municip. ulicah),
II. nadstropji.

za kmetijstvo

na Travniku, štev. 277,
I. nadstropji. — List razpošilja
družbin čuvaj.

in druge deželne zadeve.

Izdaja ga cesarska kraljeva kmetijska družba goriška.

Končni račun kmetijske družbe

za ves čas od 1. januarja do konca decembra 1864.

D o h o d k i.

1.	V denarnici je ostalo konec leta 1863 . . .	gld.	4:70
2.	Pripomoček iz provincijalnega zaloga (od no- vembra 1863 do konca leta 1864) . . .	»	598:33
3.	Letnina (kolikor se je je potirjalo) . . .	»	574:80
4.	Takse za diplome novih družnikov . . .	»	321:64
5.	Naročnina za italijanski in slovenski časnik od takih naročnikov, kateri niso udje družbini*) .	»	186:90
6.	Donesek družnikov za razpošiljanje ital. časnika	»	38:21
7.	Za prodane družbine koledarje . . .	»	178:80
8.	Vrt in njiva družbina donášata . . .	»	443:70
			2347:08

S t r o š k i.

1.	Najemščina za družb. pisarnico . . .	gld.	120:—
2.	Javni davki . . .	»	68:03½
3.	Plača tajniku in za pisarnične potrebnščine . . .	»	150:—
4.	Plača služabniku (čuvaja) K. Müllerju . . .	»	100:—

*) „*Atti e memorie*“ štejejo le malo naročnikov nedružnikov; družnikom so se l. 1864 in popraj zastoj pošiljali; letos plačujejo udje 90 sold. za-nje. Vredn.

5.	Čuvaju kmetijskega poskušališča (vrta)	„	200:—
6.	Za nove bukve	„	13:10
7.	Naročnina za časnike	„	37:33
8.	Stroški za razpošiljanje družb. časnikov	„	181:05
9.	Poštnina za uradne spise itd.	„	59:97
10.	Izredni pisarnični stroški	„	6:88
11.	Za pisanje diplomov	„	30:—
12.	Tiskarski stroški za oba časnika *), za naznanila	„	904:33
13.	Za razne dela (poskušnje) na poskušališči, za semena, sadike itd. itd.	„	227:66
14.	Razni stroški	„	115:69
			2214:04½

T o r e j :

Dohodkov	gld.	2347:08
Stroškov	„	2214:04½

Ostane v denarnici „ 133:04½

Od glavnega odbora 24. aprila 1865.

Predsednik
Žl. Claricini.

Denarničar
Žl. Galateo.

**Sejno sporočilo
 izrednega občn. zbora kmet. družbe
 29. maja t. l. v Gorici.**

V 100 letih, kar se je c. k. kmetijska družba začela, ni imela gofovo (v nekem oziru) nobene tako imenitne seje, kakor je bila seja izrednega občnega zbora 29. maja t. l. Važna pa je postala ta seja zavoljo vmesnega prepira o neki nepoglavitni zadevi, namreč o — „novičarju“ „Umnega Gospodarja“. Že nekaj časa poprej se je govorilo po mestu, da so nekteri izmed naših loških someščanov — mestni starešine in udje kmetijske družbe — razdraženi zavoljo dveh celó objektivnih in nedolžnih domačih vestí v poslednjem listu (5., od mesca maja) „Umnega Gospodarja“, vestí namreč o letošnjih volitvah za mestno starešinstvo in o Dante-ovi šeststoletnici. Vrednik ni mogel tega verjeti, dokler ni v seji glavnega odbora 26. pr. m. odbornik g. Streinz to reč sprožil in predsednika (pa samo zavoljo 1. vesti) prav resno interpelal. Vredniku, se vé da, ni bilo težko opravičiti se. Razložilo se je g. odborniku - interpelavcu, da „U. G.“ ima pravico tudi nekmetijske, zlasti občinske in deželne in sploh mikavne in podučne sestavke in novico prinašati. Rečeno je bilo pa tudi že v tisti seji, da se še druzi gospodje pripravljajo, to reč zopet v občnem zboru (29/5) sprožiti. Kakó so se nekteri tiste dni pred sejo ustili, ne moremo v tem listu praviti. Dan seje pride, — 5. ura popoldne

*) Tiskarski stroški za „Um. Gospodarja“ se z lastnimi dohodki (naročnino) zalagajo. Vr.

odbije; mestna dvorana se precej naglo napolnuje, nabralo se je bilo okoli 30, večidel laških mestnih družnikov (vnanja sama 2), Slovenci — 3. — Nj. ekse. g. namestnika tržaškega je zastopal c. kr. namestn. tajnik g. A. grf. Attems; predsednik: Al. žl. Claricini. Razprava se začne brez navadnih govorov. Glavna zadeva na dnevnem redu je bilo obhajanje družbine stoletnice. Zbor je potrdil nasvet glavnega odbora; da naj bi se ta slovesnost za ugodnejši čas (za prihodnje leto) odložila. Sicer pa da naj ostane za letos napravljeni program nespremenjen, in tudi kar se razstave tiče veljaven; za denarno pripomoč da poprosi glavni odbor k letu še enkrat povsod, kjer je bil letos zastoj potrkal. Potem je prišel končni račun za l. 1864 na vrsto; predsednik ga je, kolikor je bilo treba, razlagal; zbor ga potrdi. Na to se začne brati preudarek za l. 1865. Pri znesku „dohodki od družbinih časnikov“ („Atti e memorie“ in „Umn. Gosp.“) napové družnik Karol Favetti (municip. tajnik), da se je namenil, kadar pridejo dotični stroški na vrsto, zastran časnikov nekaj sprožiti. Nar. veči izdavek družbin, pravi, so tiskarni stroški za lista (jemplje oba lista skupaj; sicer pa družba za „Umnega Gosp.“ no le nič ne plačuje, temuč ima še dobiček od njega); kaže s prav primernimi izgledi, kako bi se dalo kaj prihraniti in nasvetuje, kar se oblike (forme) in izdajanja listov tiče, da naj bi se v zboru zastran tega nič ne sklepalo, ampak izvolil naj bi se poseben odsek, kateremu naj bi se ta reč v posvèt izročila. Potem je prestopil na zapopadek listov. Laški, pravi, se sploh pravil (štatutov) drži, slovenski pa da prestopa njih meje, da prinaša tudi raznotere in celó politiške novice; to pa da ne gre; list da je družbin, da se v imenu družbinem izdaja in da družba nima pravice se z družimi, kot s kmetijskimi in obrtnijskimi rečmi pečati; vmes pa našteva vse sestavke in vesti poslednjega lista „U. G.“ in mu marsikaj očita ter kaže, v kakšne zadrege in neprilichnosti da družba lahko zabrede, če bo „Gospodarju“ pripuščeno, še na dalje nekmetijske vesti prinašati; na zadnje poda (2.) nasvet, da naj bi se po sih mal oba lista družbinih pravil držala. Tu se vname živa debata, ki je skorej dve uri trpela. Vrtela se je pa ne toliko krog predlogov samih na sebi, kot okoli tistih ugovorov zoper „Gospodarjevega“ „novičarja“ in sploh okrog tistih razlogov (vzrokov), s kterimi je F. 2. svoj nasvet podpiral, z eno besedo: totklo se je le bolj po sedlu, kakor po konji. Favetti-a je podpiral dr. Pajer (advokat, deželni odbornik, mestni starešina) in nekoliko dr. Jona (adv., mestni starešina) za „Gospodarja“ so se poganjali: vrednik, dr. Tonkli, in dr. Doliak (advokat, bivši mestni župan, deželni odbornik, odbora. kmet. družbe); predsednik in tajnik sta razlagala, kar je bilo v „Gospodarjevih“ zadevah, treba. Na laški strani je merilo vse na to, da bi se „Gospodarja“ novičar, kakor nepreličen in celó nevaren dodatek, odstrigel, na slovenski strani se je trdilo, da vrednik ima vsled sklepov občnega zbora tominskega l. 1863 pravico raznotere novice prinašati in da sklepi občnih zborov veljajo kakor pravila. Slovenci smo dobro vedeli, kam da pri Lahih pes taco moli, oni pa tudi, zakaj da se mi tako trdovratno na novičarja opiramo. O tistih vestih pa, ki so bile pravi vzrok nasvetov, ni nihče besedice znil. Debata je bila do konca mirna in spodobna, tudi prvi Favetti-ov nasvet je bil enoglasno sprejet; izvoljeni so v odsek za posvetovanje zastran prihranjenja stroškov: Predsednik Claricini, Favetti, Marušič, dr. Pajer, Streinz. Ali, kô je imel priti drugi nasvet na glasovanje, je nastal zastran zloženja (formulánja) tega predloga in zastrau družih formalnosti tak vihar, da je bil predsednik prisiljen zbor razpustiti. Kaj pa da se je pred sklepom godilo, kakó in o čem da smo se prepirali, se ne upa „Gosp.“ povedati, dokler nima pred očmi uradnega zapisnika, ki se ima pa še le v seji gl. odbora poprej potrditi.

Dodatek sestavku proti napadu g. Radizze zavoljo ajlanta, v listu 3. „U. G.“ t. l.

Varljenov ajlantov gojzd na Volovskem sem 28. dan preteklega mesca videl, in med mnogimi revnimi drevesci tudi dovoljen broj (število) lepih, (kakor so bliže ali dalje od kaklega od poprej tam stoječega drevesa) do 5 nog (čevljev) visokih zapazil. Ali, poslušajte, kako so delali, kedar so te drevesa zasajali! Kjer sadaj ta ajlant raste, je bil senožeten gojzd (gost gojzd mnogovrstnih dreves, n. p. hrastov, jesenov, kostanjev i. t. d. in med drevesi je trava rastla, koja (ki) se je o svojem času požela. Ta gojzd si je g. Varljen očistil, drevesa s koreninami izkopal, tako da omenjenega gojzdnega drevlja sadaj le malo sem ter tje raste. Med temi redkimi, največ hrastovimi drevesi, je g. V. jame (grabne) skopati dal, kakor se vidi na goli zemlji, ki je ni še trava pokrila, jez bi rekel jame 1 $\frac{1}{2}$ nogo široke, a koliko globoke, ne morem soditi. Tukaj je ajlantove drevesca sadil okoli 1 sežna eno od družega, — in nasajenega se mi zdi, kolikor sem v deževnem vremenu na hitrem pregledati mogel, okoli 2 orali (joha).

Ajlant sadaj dovoljno (zadosti dobro) raste, in zakaj bi ne rasel v rodovitni krvavici (rdeči zemlji)? ali kadar pridejo hrastove korenine do njega, bo po njem! Pa ko bi tudi omenjeni gojzd še tako lep bil, s tem ni proti moji skušnji nič dokazanega; zakaj jez sem na golem, pustem Krasu ajlant sadil, on pa v dobri rdečej zemlji, kakoršna je na Volovskem ondot, koder gojzd in vsaka rastlina prav dobro napreduje.

S tem, da je g. Varljen gojzd očistil, si je dosti drvi za kurjavo pripravil, gojzd je pa za mnogo let poškodval, — trave bo celo malo našel, dokler se ne bodo ajlantovi grabni (zasipi) obrasli — iz ajlanta pa kako korist bode imel? Potrosil je za omenjeno ajlantovo posajenje in pokončanje prejšnjega gojzda, 300 gold., kakor mi je moj in njegov prijatelj povedal. No, gospodarji! kaj se Vam zdi o takem gospodarstvu? G. Varljen je bogat mož — on je mogel to storiti, — storil pa ni tega za pogojzdenje Krasa, ampak za svitne obrtnosti voljo. Kdo ga bo posnemal? On se je bil iz prva namenil še več ajlanta nasaditi, ali opustil je to delo, kjer mu ne kaže (dobička ne obeta), kakor sam v „Atti e mem.“ list. 5., stran 70. odkrito govori. In okoli tega se mora vse kmetovsko dejanje in nehanje vrteti.

Kjer nasprotniki neprenehoma to ravno drevesce hvalijo, pustimo jim to veselje; skušnje jih bodo že izučile.

U. Golmajer.

Pregled (goriško-) deželnega gospodarstva.

Davki dan današnji gotovo globoko v kmetijstvo segajo, zato bi tudi utegnili mikati vsakega gospodarja, če mu povemo, *zakaj* da *priklade* plačuje, *kakó* in *s čem* da deželni odbor gospodari i. t. d.

To naj mu razkaže sledeči *pregled*, sestavljen na podlagi in s pomočjo računov (rajteng) *deželnega* in *provincijalnega zaloga* (tonda), ki ju je deželni zbor pregledal in potrdil.

Vsi deželni *dohodki* in *stroški* so znašali leta 1863 kakor sledi:

	Posamezni		Skupni	
	gold.	kr.	gold.	kr.
Prinesek . . .	18820	11 1/2		
4. Remuneracije (nadari) in pripomoči	215			
5. Dnevsčine in potnine	61	58		
6. Najemščina za uradske poslopja . . . . . (Toliko bi se moralo nar manj plačavati; ker ima pa zbor vse v svoji hiši, je prištetih teh 700 gold. na drugi strani dohodkom pod št. 1)	700			
7. Uradske in pisarniške potrebščine (kurjava, svečava, pohištvo i. t. d.)	1241	86		
8. Stroški za deželni zakonik, (t. j. za natiskavanje deželnih postav v Trstu)	86	48 1/2		
			21125	04
III. Stroški privatnopravnega posestva:				
1. Stroški za nepremakljivo premoženje:				
a) Stroški za oskrbovanje in popravljanje	701	12		
b) cesarski davki in drugi stroški	1028	60		
2. Stroški za premakljivo premoženje:				
a) za pridobivanje premoženjskih imetkov (Ver- mögensobjekte)	362		2091	72
IV. Deželno kmetijstvo (Landes- kultur):				
1. Donesek za c. k. kmetijsko družbo v Gorici			500	
V. Stroški v zadevah javne var- nosti:				
1. stroški za žandarmerijo	3400			
2. " za izgnance (šub)	3066	81		
3. " za prisiljence (v posilnih delavnišnicah)	991	64	7458	45
VI. Stroški za zdravstvo (Sani- tätsauslagen):				
1. Plače zdravnikom	483			
2. Za cepljene koz	2843	00 1/2	3326	00 1/2
VII. Dobrotne naprave (Wohlthä- tigk. Anstalten):				
1. Stroški za zmožjene (blazne)	4443	39		
2. stroški bolnišnicam za preskrbovanje bolnikov	37967	87 1/2		
3. drugi stroški za dobrotne naprave	330	38 1/2	42741	65
Prinesek	—	—	77242	86 1/2

Prinesek

VIII. Stroški v namene javnega
uka in občne omike:

	Posamezni		Skupni	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1. za <i>realno šolo</i> tukajšnjemu municipiju	500			
2. enemu učitelju na tukajšni realki, kateri razlaga <i>kmetijstvo</i>	840			
3. Tukajšnjemu municipiju za mestno <i>muzično šolo</i> (za godbo in petje)	525			
4. Študijskemu zalogu (Studierfond) za javne <i>ljudske šole</i>	178	50		
5. za tukajšnje <i>gluhomutce</i>	600			
6. za učitelja <i>porodničarstva v Trstu</i>	106	26		
7. štipendij <i>učenkam</i> porodničarstva	250	41		
8. za odgojenje enega <i>slepca</i> v Padovi	280			
9. stroški za <i>deželni muzej</i>	509	90		
10. za <i>petje in godbo</i> v goriški <i>prvostolni</i> (veliki) <i>cerkvi</i>	144	63 1/4		
11. za <i>petje in godbo</i> v <i>gradiški veliki cerkvi</i>	96	60		
12. Remuneracij učiteljema <i>slovenskega in laškega jezika</i> na goriškem <i>gimnaziji</i>	545	25	4576	55 1/2

IX. Javne stavbe (zidarije) (öffentl.
Bauten):

1. Stroški za <i>popravljanje in vzdrževanje</i> deželnih <i>cest in mostov</i>			630	13 1/2
---	--	--	-----	--------

X. Stroške za vojaško priprego
in druge vojaške potrebščine:

1. Stroški za <i>priprego</i>	8280	63 1/2		
2. " za <i>nastanovanje</i> (vkvartirovanje) <i>vojaščne</i>	301	64 1/2	8582	28

XI. Stroški deželnega dolga:

1. <i>obresti</i> od pasivnih deželnih <i>obligacij</i> .			2615	14
---	--	--	------	----

XII. Razni drugi stroški;

			190	01 1/2
--	--	--	-----	--------

XIII. Vsi zatrdni stroški znašajo

			93836	99
--	--	--	-------	----

E. Medčasni stroški:

I. Začasno opravljene plačila (<i>gebene Vorschüsse</i>)			13649	29 1/2
--	--	--	-------	--------

II. Povračila medčasnih <i>dohodkov</i>			356	79
---	--	--	-----	----

III. Gotovina konec leta			19838	04 1/2
--------------------------	--	--	-------	--------

F. Vsi stroški znašajo <i>tedaj</i> .			127681	12
---------------------------------------	--	--	--------	----

Domače vesti.

a. Cerkvene in duhovske.

Birmavaj pojdejo letos Nj. eksc. v komensko in devinsko dekanijo. 18. junija posvetijo v Škrbini novo cerkev in bodo v njej popoldne sakrament sv. birmo delili; 19 in 20. t. m. bodo birmavali v Komnu, 21. v Štanjelu, 22. dopld. v Rihenbergu in popoldne v Dornbergu. — 25. v Devinu, 26. v Zgoniku, 27. v Opačjeselih. — V Gorici, obiakošnih, je bilo 562 birmancev.

(Duh. spremembe.) — C. g. Ant. Božič je prišel za koop. iz Bovca v Renče; g. Ant. Samar iz Kviškega na Vrhovlje za beneficijata; č. g. Andr. Stepančič, dosed. v pokoji, gre v Temnico. — Umrli sta 25. maja g. Jak. Paziente uh. v pokoji v Monfalconu in 10. t. m. g. Jož. Skubic vikar v Medani. —

b) Raznotère.

— Sila važen razpis je došel od ministerstva, oziroma od namestništva, zadnje dni pretek. mesca tukajšnjemu nadškofijstvu in gimnaziju. Vsled mnogokratnih tožb in prošinj od tukaj je namestništvo tržaško samo od sebe pri ministerstvu dognalo, da se sme vérstvo, zlasti v spodnjem gimnaziju v maternem jeziku (v paralelnih oddelkih) učiti; sicer pa s tema pogojeva, da to skupne učbe ne moti in nje enakosti ne zavira, in pa da primerne bukve imamo. —

„Zemljopisna začetnica“ Jesenko-va, 6-7 pol debela, pride v kakih 14 dneh na svetlo. Ni sicer moja navada, koga v zobe hvaliti, ali ta krat si ne morem kaj, da bi na vse usta ne povedal, da vam so to, dragi Slovenci, zletá vredne bukve. Pa saj ni moglo tudi drugači biti. Kedar se taka dva zvedenca, kakor sta Jesenko v zemljopisji in Šolar v jezikoslovji kakega dela lotita, ne gre družega pričakovali, ko kaj izvrstnega. (Prof. Šolar je namreč rokopis v jezikoslovnem oziru pregledal). Glavna reč pri znanstvenih, zlasti šolskih bukvah je terminologija, in tu sta jo pisatelj in presojevavec tako dobro zadela, da bo izobražencom slovenskim gotovo srce veselja igralo; in ko bi se kdo tu pa tam nad kako nedoslednostjo ali kakoršno si bodi malenkostjo spotaknil, smelo bi se mu po pravici očitati, da v jajcu dlake išče. Vsaki ne le ostro tehnični, temuč tudi navadnejši zemljopisni izraz je (kolikor treba dotičnim izrazom družih slovanskih narječij primerjen) na tanko pretehtan. Da si ravno pa je tacih posebnih besedi vse polno, in da si ravno na marsikaj novega naletiš, vendar ti vse tako dobro dé, kakor da bi prišel v družbo starih znancev. Jezik je ljuba, čista slovenščina, kakor jo je Bog dal. Nič ne najdeš v tej knjigi tiste šemaste enklitikarije, ali tiste čudne pisave, s katero se nekteri (ki vse slovansko narčija povohavši, svojega slovenskega ne poznajo) pačijo, držeč se pravila: Piši, kakor živa duša ne misli in govori. Izdelana je „začetnica“ sicer po Bellingerjevem kopitu, razločuje se pa vendar od njega, kakor dan od noči; avstrijska država je obširno popisana. Žal nam je, da nam prostor ne pripušča, knjigo bolj na drobno pretresati. — Cena ji bo navlaš nizka (okoli 50 sold.) — kajti g. izdavec, kakor ni častilakomen, ker knjigo brezimno izdá, tako tudi dobička ne išče. Slovenci, nadepolna mladinal le urno sezite po nji! —

— Medsebeno-pomočna rokodelska družba se v kratkem postavno ustanovi. Oglasilo se je že okoli 300 pravih in častnih udov. 29. t. m. se bo volilo v gledišti zastopstvo dobrotne te ustanove. — Tisti dan (sv. Petra in Pavla) bo na Travniku t o m b o l a za zavod zapuščenih otrok. —

Op. „Drž. zbor“ in „ogl. p. svetu“, kakor tudi nektere kmet. sost. smo morali zaveljo pomanj. prostora izpustiti.

Vredn.

V imenu glavnega odbora, Andrej Marušič, odbornik, odgov. vrednik.